

ATATÜRK'ÜN HAYATI

Atatürk'ün 1881'de doğduğu Selanik, Osmanlı Devleti'nin çok uluslu yapısında değişik ırk ve dine mensup Osmanlı halklarının yaşadığı bir şehirdi. Bir liman şehri olan Selanik, Avrupa ve İstanbul'u birbirine bağlayan demir yollarına sahipti. Şehrin bu özelliği Avrupa'da meydana gelen yeniliklerin ve olayların takip edilmesini kolaylaştırıyordu.

Soyu:

Babasının adı Ali Rıza Efendi, annesinin adı Zübeyde Hanım'dır. Baba tarafından dedesi **Hafız Ahmet Efendi** XIV-XV. Yüzyıllarında Anadolu'dan Makedonya'ya yerleştirilmiş Kocacık Yörüklerindendir.

Anne tarafından dedesi; **Feyzullah Ağa** ise Konya Karaman'dan Rumeli'ye gelen **Konyar Yörüklerindendir**.

Atatürk'ün anne ve babası evliliklerinde Ali Rıza Efendinin baba evine yerleşttiler. Evliliklerinde; **Fatma, Ahmet, Ömer, Mustafa, Makbule ve Naciye** isiminde çocukları oldu. Mustafa Kemal'inin Makbule adındaki kız kardeşi haricindekiler küçük yaşta vefat etmişlerdir.

Mustafa Kemal'in babası, Zübeyde Hanım'ın isteğini dikkate alarak önce mahalle mektebine ardından da Semsi Efendi okuluna gönderdi.

Mustafa Kemal'in babasının ölümü üzerine büyük sorunlarla karşı karşıya kalan annesi, önce çocuklarını yanına alarak Selanik yakınlarında **Langaza**'daki Rabla Çiftliği'nde çalışan ağabeyinin yanına yerleşti. Daha sonra Mustafa Kemal'in annesi Selanik'te bulunan kız kardeşinin yanına döndü. Burada bir süre **Selanik Mülkiye Rüştiyesi'ne** (sivil ortaokul) devam etmekteyken **Selanik Askeri Rüştiyesi'nin** sınavını kazandı.

Selanik Askeri Rüştiyesinin, Mustafa Kemal'in yetişmesinde önemli bir yeri vardır. Mustafa bu okulda, üstün başarı ve yeteneği ile öğretmenlerinin dikkatini çekti. Yüzbaşı Mustafa Efendi ondaki farklılığı görerek kendisine Kemal adını verdi.

Mustafa Kemal, Selanik Askeri Rüştiyesini bitirdikten sonra **Manastır Askeri İdadisi'ne** (Askeri Lise) girdi (1895). Bu okulun da Mustafa Kemal'in fikir hayatının oluşmasında ve gelişmesinde önemli etkileri olmuştur.

1899'da bu okuldan mezun olan Mustafa Kemal, İstanbul'a gelerek **Harp Okuluna** girdi (1899). Mustafa Kemal, **11 Ocak 1905**' de Harp akademisini **kurmay yüzbaşı** olarak bitirdi.

Askerlik Hayatı:

Mustafa Kemal'in ilk görev yeri, **kurmay yüzbaşı rütbesi ile 1905 yılında atandığı Şam'daki 5. Ordu olmuştur**. İlk katıldığı savaş Trablusgarp Savaşı (1911) dir.

Mustafa Kemal, Balkan Savaşlarında Çanakkale Boğazı'nı savunmakla görevli **Bolayır Kolordusunun Harekât Şubesi Müdürlüğünü yaptı**. Bu görevi sırasında bölgeyi yakından tanıdı. Bu durum, gelecekte, Çanakkale Savaşlarında kendisine büyük yararlar sağladı.

Balkan Savaşı'ndan sonra Mustafa Kemal, Sofya Askeri Ataşeliğine atandı. Birinci Dünya Savaşı' çıktığında Mustafa Kemal Sofya'da bulunmaktaydı.

Birinci Dünya Savaşı sırasında Tekirdağ'da kurulacak olan **19. Tümen Komutanlığına verildi**. 25 Nisan 1915'te Gelibolu Yarımadası'na çıkarma yapan İtilaf güçleri karşılarında Mustafa Kemal'i bulmuşlardı. Mustafa Kemal emrindeki askerlere: **"Size ben taarruz değil, ölmeyi emrediyorum. Biz ölünceye kadar geçecek zaman zarfında yerimize başka kuvvetler ve kumandanlar kaim olur."** Anafartalar, Conkbayır ve Arıburnu'ndaki başarılarından dolayı kendisine "Anafartalar Kahramanı" unvanını kazandı. Çanakkale Zaferi'nden sonra Mustafa Kemal, 1916'da 16. Kolordu Kumandanlığına tayin edildi. 27 Şubat 1916'da Kolordusuyla birlikte **Diyarbakır'a nakledilirken, tuğgeneralliğe** (mirlivariğe) yükseltildi. Doğu cephesi görevi sırasında Muş ve Bitlis'i Rus ordusundan geri aldı.

Mustafa Kemal Burada II. Ordu kumandanlığına vekil olarak getirildi. 1917'de de Kafkas Cephesi'ndeki II. Ordu Kumandanlığına ve sonra da Yıldırım Orduları Grubunda VII. Ordu Kumandanlığına tayin edildiyse de Mustafa Kemal bu ordunun disiplinli olmadığını bir rapor hazırlayarak İstanbul'a geldi.

1917'de Velihaht Vahdettin'in Almanya gezisine katıldı. Mustafa Kemal Almanya gezisinden sonra yeniden Filistin'deki VII. Ordu Kumandanlığına getirildi. Filistin Cephesi'nde Osmanlı ordusu, insan ve malzeme yönünden kendisinden çok üstün İngiliz kuvvetlerine karşı koyamadı ve düzenli bir şekilde ordusunu Halep'e çekerek burada düşman ilerleyişini durdurdu.

Mustafa Kemal **31 Ekim 1918'de Liman von Sanders'in** yerine Yıldırım Orduları Grubu Kumandanlığına tayin edildiği günden bir gün sonra **Sadrazam İzzet Paşa** tarafından İstanbul'a çağırıldı. 13 Kasım 1918 günü İstanbul'a geldi.

Mustafa Kemal ülkeyi kurtarmak için 19 Mayıs 1919'da Anadolu'ya geçti. Halkın işgal kuvvetlerine karşı direnişini örgütledi.

23 Nisan 1920 'de Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Ankara'da toplanmasını sağladı.

Kurtuluş Savaşı sırasında ülkeyi yöneten meclisin başkanlığına seçildi.

Komutasındaki ordular Sakarya Savaşı ve Büyük Taarruz'u başarıyla sonuçlandırarak düşmanı yurttan kovdu. Saltanatı ve Halifeliği kaldırdı. 29 Ekim 1923'te cumhuriyeti kuran Mustafa Kemal ilk cumhurbaşkanı seçildi. Barış döneminde de ülkeyi başarıyla yönetti. Bütün ülkelerle dostça ilişkiler kurmayı amaç edindi. Ulusal bilinci geliştirmek için 1931'de Türk Tarih Kurumu'nu, 1932'de Türk Dil Kurumu'nu kurdu. Eğitim alanında, siyasi, sosyal, ekonomi kalandaki birçok inkılâplar yaptı. 1934'te TBMM bir yasayla Mustafa Kemal'e "Atatürk" soyadını verdi. 10 Kasım 1938'de İstanbul'da Dolmabahçe Sarayı'nda ölen Atatürk'ün cenazesi Ankara'ya getirildi; bir süre için Etnografya Müzesi'ndeki geçici kabre kondu. 1953'te de Ankara'da Anıtkabir'de toprağa verildi.

MUSTAFA KEMAL'İN ETKİLENDİĞİ YAZAR VE DÜŞÜNÜRLER:

Manastır Askeri idadisindeki tarih öğretmeni ve aynı zamanda topçu kolağası, **Mehmet Tevfik** Bilge'nin sayesinde tarihe ilgi duymuş.

Arkadaşı **Ömer Naci** Atatürk'ün edebiyata ilgi duymasını sağlamıştır.

Yakın Arkadaşı **Fethi Okyar'ın** yardımı ile Fransız İhtilali'nin öncüleri Voltaire (Volter), J.J. Rousseau (Russo) gibi yazarları tanımıştır.

Montesquieu: "Kanunların Ruhu" adlı kitabından etkilendi.

Rouse'nun "Toplumsal sözleşme" adındaki eserinden etkilendi.

Fransız İhtilali'n getirdiği milliyetçilik ve milli egemenlik ilkeleri onun için bir ilham kaynağı olmuştur. Avrupalı yazarların ve fikir akımlarının ortaya çıkardığı **hürriyet, cumhuriyet, eşitlik, laiklik, insan hakları, demokrasi** gibi düşüncelerden etkilendi.

Yurt içinde etkilendiği yazarlar:

Namık Kemal, Mehmet Emin Yurdakul, **Tevfik Fikret**, **Ziya Gökalp**, **Celal Nuri** gibi bazı fikir ve sanat adamlarının eserlerini okumuştur.

"Vatan ve Hürriyet" şairi olarak tanınan Namık Kemal'in şiirinden etkilendi.

Mehmet Emin Yurdakul: II. Meşrutiyet'ten sonra Türkçülük hareketinin öncüleri arasında yer aldı. Millî Mücadele'de Anadolu'ya geçerek şiir ve konuşmalarıyla direnişi destekledi.

Mustafa Kemal, Mehmet Emin Yurdakul'un Türkçülük ideolojisi ve milliyetçilik fikrinden etkilendi.

Ayrıca Türk – Yunan savaşları Mustafa Kemal'i etkileyen önemli olaylardan biri olmuştur.

Mustafa Kemal gönüllü orduya katılmak için arkadaşıyla birlikte okuldan kaçmış orduya katılmak için başvurmuşlardı.

DEĞERLENDİRME SORULARI VE ÇÖZÜMLERİ:**Mustafa Kemal'in Fikir Hayatını Etkileyen Yazarlar, Düşünürler ve Fikir Adamları kimlerdir?**

- Ziya Gökalp, Milliyetçilik
- Namık Kemal, Vatanseverlik,
- Mehmet Emin Yurdakul, Milliyetçilik
- Tevfik Fikret, İnkılapçılık,

Yabancı Düşünürler:

- J.J. Rousseau, Yurttaşlık Bilinci,
- Montesquieu, Cumhuriyetçilik,
- Voltaire, Bilimsellik, Akılcılık

Mustafa Kemal'in üzerinde büyük etkiler bırakan başlıca hocaları şunlardır:

- Topçu Feriki Ahmet Muhtar Paşa,
- Kurmay Binbaşı Refik Bey,
- Kurmay Yarbey Macit Bey,
- Pertev Paşa,
- Kurmay Albay Hasan Rıza Bey,
- Kurmay Albay Zeki Bey
- Kurmay Yarbey Trabzonlu Nuri Bey

Mustafa Kemal'in Bulunduğu Şehirler:

Selanik: Doğup büyüdüğü bir şehirdir.

Manastır

İstanbul: Manastır İdadisi'nden mezun olduktan sonra İstanbul Harp okuluna başladı.

Şam: İlk Görev yeri Şam olmuştur.

Sofya: Sofya Ateşemiliterlik olarak atanmıştır.

Mustafa Kemal'in Askerlik Hayatı

1907'de Kolağası (Kıdemli Yüzbaşı) oldu. Manastır'a III. Ordu'ya atandı.

19 Nisan 1909'da İstanbul'a giren Hareket Ordusu'nda Kurmay Başkanı olarak görev aldı.

1910'da Fransa'ya gönderildi. Pikardi Manevraları 'na katıldı.

1911 yılında İstanbul'da Genel Kurmay Başkanlığı emrinde çalışmaya başladı.

1911 yılında İtalyanların Trablusgarp'a hücumu ile başlayan savaşta, Mustafa Kemal bir grup arkadaşıyla birlikte Tobruk ve Derne bölgesinde görev aldı.

6 Mart 1912'de Derne Komutanlığına getirildi.

1912'de Balkan Savaşı başlayınca Mustafa Kemal Gelibolu ve Bolayır'daki birliklerle savaşa katıldı.

1913 yılında Sofya Ateşemiliterliğine atandı.

1914 yılında yarbaylığa yükseldi.

Ateşemiliterlik görevi Ocak 1915'te sona erdi.

Mustafa Kemal 19. Tümeni kurmak üzere Tekirdağ'da görevlendirildi.

Mustafa Kemal'in Eserleri

- Çok kitap okumakla beraber fırsat buldukça kitap da yazmıştır.
- En önemli eseri Nutuk'tur. 1919'dan 1927'ye kadar geçen zamandaki gelişmeleri kapsamaktadır.

Ayrıca Mustafa Kemal'in, askerlikle ilgili birikimlerini aktardığı;

- "Takımın Muharebe Talimi"
- "Cumalı Ordugâhı"
- "Taktik Tatbikat Gezisi"
- "Bölüğün Muharebe Eğitimi"
- "Subay ve Komutan ile Konuşmalar" eserleri de bulunmaktadır.
- Cumhuriyet döneminde de geometri eğitimini kolaylaştıran "Geometri" eseri de bulunmaktadır.

TRABLUSGARP SAVAŞI (1911 – 1912)

Sebepleri:

- **İtalya'nın hammadde ve pazar arayışı**
- **Osmanlı Devleti'nin güçsüz olması**
- **Trablusgarp'ın coğrafi konumu**
- İtalya'nın Habeşistan yenilgisinin ezikliğini atmak istemesi
- **Büyük devletlerin desteğini alması**

İtalya'nın Trablusgarp'ı işgal etmesine karşı karadan ve denizden yardım yapamayan Osmanlı Devleti gönüllü subaylar göndererek halkı direnişe geçirmeye çalışmıştır.

Not: Mustafa Kemal'in ilk askeri başarıları Deme ve Tobruk'ta elde ettiği başarılarıdır.

İtalya Osmanlı Devleti'ni barışa zorlamak için Oniki Ada'yı işgal etmiş, Çanakkale Boğazı'nı abluka altına almıştır. Özellikle Balkan Savaşlarının çıkmış olması üzerine Osmanlı Devleti barış istemek zorunda kalmış, **1912 Uşi Antlaşması'nı imzalamıştır.**

UŞİ ANTLAŞMASI'NA göre:

- **Trablusgarp ve Bingazi İtalyanlara bırakılacak.**
- **Oniki Ada Osmanlı Devleti'ne ait olacak fakat Yunan tehdidine karşı geçici olarak İtalyan idaresine bırakılacak.**
- **Trablusgarp dini yönden halifeye bağlı kalacak.**
- **Kapitülasyonların kaldırılmasında İtalyanlar, Osmanlı'ya yardım edecek.**
- **Trablusgarp'ın Deyun-u Umumiye 'ye olan borcunu İtalya ödeyecektir.**

Not: Osmanlı Devleti Kuzey Afrika'daki son topraklarını da kaybetmiştir. Osmanlı'nın güçsüzlüğü anlaşılmıştır.

TEST SORULARI:

1. Aşağıdakilerden hangisi Mustafa Kemal'in fikir hayatının oluşumunu ve gelişimini etkileyen unsurlardan biri değildir?

- A) Yeni fikir ve düşüncelerin olduğu Selanik gibi özgür bir ortamda yetişme imkânı bulması
- B) Annesinin isteğiyle okul hayatına geleneksel eğitim veren Mahalle Mektebinde başlaması
- C) Manastır'daki meşrutiyet yanlısı öğretmenlerinden memleket meselelerini öğrenmesi
- D) Namık Kemal'in şiirlerindeki vatan ve millet sevgisinden etkilenmesi
- E) Fransız İhtilali'nin ortaya çıkardığı milliyetçilik ve millî egemenlik fikirlerinden etkilenmesi

2. Mustafa Kemal ile ilgili olarak aşağıda verilen bilgilerden hangisi doğru değildir?

- A) En çok etkilendiği yazarların başında Namık Kemal ve Tevfik Fikret gelmektedir.
- B) Harp Akademisi'nden kurmay yüzbaşı rütbesiyle mezun olmuştur.
- C) 31 Mart İsyanı'nın bastırılmasında, Hareket Ordusu'nda görev almıştır.
- D) İlk görev yeri, Şam'daki V. Ordu'dur.
- E) Katıldığı ilk savaş, Çanakkale Muharebeleridir.

3. Selanik şehrindeki çok uluslu yapının aşağıdakilerden hangisine ortam hazırladığı söylenemez?

- A) Milliyetçilik akımının etkilerinin yoğun olarak görülmesine
- B) Atatürk'ün fikir hayatının zenginleşmesine
- C) Azınlık haklarının kısıtlanmasına
- D) Yabancı devletlerin etkisinin artmasına
- E) Zengin bir kültürel yapının oluşmasına

4. Şehir; Selanik ile birlikte Osmanlı Devleti'nin Batıya açılan önemli bir bölgesidir. Aynı zamanda bu şehrin bulunduğu Makedonya bölgesinin diğer bir özelliği de II. Abdülhamit'e karşı meşrutiyet taraftarlarının yoğun olarak yaşadıkları bir yer olmasıdır.

Yukarıda bazı özellikleri verilen ve Mustafa Kemal'in de eğitim aldığı bu şehir aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Sofya B) İstanbul C) Şam D) Manastır E) Trablusgarp

5. I. Batıcılık
II. Milliyetçilik
III. İslamcılık

Mustafa Kemal'in yukarıdaki fikir akımlarından hangilerinden etkilendiği söylenebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) II ve III

6. Atatürk, çocukluğuna ve ilköğrenim yaşamına ilişkin anılarını ilk kez 1922 yılı başında Vakit Gazetesi yazarı Ahmet Emin Yalman'a çok içtenlikle şöyle anlatmıştır: Çocukluğuma dair ilk hatırladığım şey, mektebe gitmek meselesine aittir. Annem, geleneksel yöntemlerle eğitim veren Mahalle Mektebine gitmemi istiyordu. Babam ise yeni açılan Şemsi Efendi Mektebine devam etmemi ve yeni yöntemlere göre okumamı istiyordu. Nihayet babam bu meseleyi ustaca halletti. Önce Mahalle Mektebine başladım. Böylece annemin gönlü yapılmış oldu. Birkaç gün sonra da Mahalle Mektebinden alınıp Şemsi Efendi Mektebine kaydedildim.

Atatürk'ün çocukluk yılları hakkında verdiği bu bilgilere göre; ailesi ve Osmanlı eğitim sistemi hakkında aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Osmanlı'da modern eğitim veren okullar da bulunmaktadır.
- B) Ailede demokratik bir anlayış vardır.
- C) Osmanlı'da eğitim birliği bulunmamaktadır.
- D) Aile eğitime önem vermektedir.
- E) Babası daha gelenekçi bir düşünceye sahiptir.

7. I. Ailesinin bu konuda ısrarcı olması,

II. Askerlik mesleğini sevmesi,

III. Osmanlı Devleti'nin o yıllarda içinde bulunduğu durum

Yukarıdakilerden hangileri Mustafa Kemal'in askerlik mesleğine yönelmesinin nedenleri arasında yer alır?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II D) II ve III E) I, II ve III

- 8. I. Selanik Mülkiye Rüştiyesi
II. Selanik Askerî Rüştiyesi
III. Manastır Askerî İdadisi
IV. Harp Akademisi
V. Harp Okulu**

Mustafa Kemal'in öğrenim gördüğü okulların kronolojik olarak doğru sıralanabilmesi için kaç numaralı okulların yer değiştirmesi gerekir?

- A) I ve II B) I ve III C) II ve III
D) IV ve V E) III ve V

9. Mustafa Kemal'in yaklaşık üç yıl eğitim aldığı Manastır kentiyle ilgili aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Önemli bir limanı olan ve sanayileşmiş bir şehirdir.
- B) Özellikle tarih bilincini ve vatan sevgisini kazandığı şehirdir.
- C) Meşrutiyet yanlılarının yoğun olarak yaşadığı bir şehirdir.
- D) Çok kültürlü bir yapıya sahiptir.

E) Yabancı devletlerin azınlıklar üzerindeki etkilerinin görüldüğü bir şehirdir.

10. Mustafa Kemal'in doğduğu ve 1896 yılına kadar kaldığı Selanik şehri ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Farklı ırka mensup Osmanlı halklarının yaşadığı bir yerdir.
 B) Bir liman şehri olup, Avrupa ve İstanbul'u birbirine bağlayan demiryollarına sahiptir.
 C) Osmanlı yönetimine karşı isyanların yoğun olduğu bir şehirdir.
 D) Avrupa'dan yayılan yenilik akımlarına ilk olumsuz tepkilerin verildiği yerdir.
 E) Hristiyan, Müslüman ve Yahudiler bu şehirde birlikte yaşamışlardır.

11. Mustafa Kemal'i, Manastır'da eğitim gördüğü dönemde derinden etkileyen olay bu savaş olmuştur. Bu savaşta Türk ordusunun savaş meydanında zafer kazanmasına rağmen, barış masasında istediğini elde edememesi onu derinden üzmüştür.

M. Kemal'in düşünce yapısı üzerinde etkili olan bu savaş aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Balkan Savaşları B) 1897 Türk-Yunan Savaşı C) 93 Harbi (Osmanlı-Rus)

D) Trablusgarp Savaşı E) Kırım Harbi

12. Mustafa Kemal'in fikir hayatının oluşumunu ve gelişimini etkileyen kişi ve fikirleri ile ilgili verilen eşleştirmelerden hangisi yanlıştır?

- A) Enver Paşa - Askerlerin siyasetle uğraşması görüşü
 B) Voltaire, J. J. Rousseau - Milliyetçilik ve Millî Egemenlik düşüncesi
 C) Arkadaşı Ömer Naci - Edebiyata ilgi duyması
 D) Manastır'daki öğretmeni Kolağası Mehmet Tevfik Bilge - Tarih Bilinci
 E) Namık Kemal, Tevfik Fikret - Vatan ve Millet Sevgisi

13. Osmanlı Devleti'nin son yıllarda içinde bulunduğu kötü durum ve okuduğu kitaplar Mustafa Kemal'de Türkçülük düşüncesinin gelişmesine neden olmuştur.

Eğitim hayatı yıllarında Mustafa Kemal'in okuduğu şiirlerde "ulusal benliğimin gururunu tattıran ilk anlatımı buldum" dediği ve Türkçülük düşüncesinin gelişmesinde katkısı olan şair kimdir?

- A) Tevfik Fikret B) Kemal Tahir C) Namık Kemal
 D) Sait Faik Abasıyanık E) Mehmet Emin Yurdakul

CEVAP ANAHTARI: 1-B, 2-E, 3-C, 4-D, 5-D,6-E, 7-D, 8-D, 9-A, 10-D, 11-B, 12-A, 13-E

Hazırlayan: Vedat Akbulak

Kaynaklar: Milli Eğitim Yayınları T.C. İnkılap Tarihi Ders Kitapları, EBA

<https://ogmmateryal.eba.gov.tr/panel/SoruTest.aspx?Id=2687&p=-1&t=css&tgk=4&tgo=6&tgz=3>